

Hz. Peygamber'in Cenaze İle İlgili Uygulamaları

Şemsettin Kiriş*

Özet

Hz. Peygamber'in örneklığı sadece bireysel hayatta değil, toplum hayatında da tebartiz etmiştir. Müslümanlar ilahi ilkeleri ve Hz. Peygamber'in örneklığını esas kabul eden, bunu da pratik hayatta uygulayan bir toplum olmuşlardır. Hz. Peygamber'in cenaze ile ilgili uygulamalarında İslam ümmetine has unsurlar vardır. Kütüb-i sitte dediğimiz altı temel hadis kaynağının "Kitâbü'l- cenâiz" bölümleri, ölüm öncesi ve sonrasında ne yapılması gerektiğine ilişkin sadece şekil sunmamış, duruş, tavır ve örnek davranış sergileme noktasından da özgünlüğü bulunan bir muhtevâ getirmiştir.

Anahtar kelimeler: Hadis, Sünnet, Ölüm, Cenaze, Dini Gelenek

The Holy Prophet's Practices Regarding Funerals

Abstract

The Prophet's example has not only been shown in individual life but also in community life. Muslims have been a community that accepts the divine principles and The Prophet's life as a reference and practiced these in daily life. There are specific elements that belong to Islamic Ummah in the Prophet's applications regarding funerals. The "Kitâbü'l- cenâiz" sections of the six main hadith sources that we refer to as Kutüb-i sitte have not only provided a picture of what should be done before and after death, but also have an authenticity in terms of posture, attitude and demonstration of exemplary behavior.

Keywords: Hadith, Sunnah, Death, Funeral, Religious phenomenon

---

* Yrd. Doç. Dr. Yrd. Doç. Dr. Şemsettin KIRIŞ Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis Anabilim Dalı Öğretim Üyesi; Asst. Prof. Dr. Şemsettin KIRIŞ Kastamonu University Faculty of Theology Hadith Department of Education Instructor

GİRİŞ

Hz. Peygamber belirli bir hayat tarzı getirmiştir ve onun uygulamaları insanın bütün hayatını kapsayacak ve ona şekil verecek nitelikte olmuştur. Hz. Peygamber ve ashabı özelinde gözlenen ölüm karşısındaki toplumsal uygulamalar, İslam kültürünün yabancı kültürler karşısında özgünlüğünü de yansıtmıştır. Ölüm hayatın kaçınılmaz bir gerçeğidir. İnsanlar bu gerçekle her zaman yüzleşmek zorundadır. İnsanlar bu gerçekle yüzleşirken ölüye yapılacak muamelede “dini olanın”, “dinin esaslarına uygun olanın” ne olduğu da hep merak konusu olmuştur. Çünkü ölüm sonrası belirsizlik, “dini” olanın idrâki ile farklı bir boyut kazanır. Dini bir topluluğun kendine özgünlüğünü, başka dini topluluklardan farklılığını belirleyen önemli özelliklerden biri de ölüm ve cenaze ile ilgili uygulamalarıdır. Cenazeye karşı görevler ve bu konudaki uygulamalar herhangi bir toplumun kendine has hususiyetlerini de ortaya koyar

Cenazeye yönelik uygulamalar dini fenomenlerden oluşmaktadır. Sözelimi bir dini gelenekte ölülerin toprağa gömülmesi, özgün dini fenomen olurken bir başka dini gelenekte yüksekçe bir yerde yırtıcı kuşlara bırakılması ya da yakılması dini bir fenomen olabilmektedir. Dini gelenekler, dini bir temele dayanan, özgün uygulamalarıyla birbirinden farklılaşır. Bu makalenin amacı cenaze ile ilgili farklı dini gelenekler ile İslam'daki uygulamaların mukayesesini yapmak değildir. Makalenin amacı, hadis kaynaklarına göre bu uygulamaların neler olduğunun tespit edilmesidir.

İlmihal geleneğimizde “cenaze bahsi” geniş yer tutmuştur. Fıkıh ilmi hadis edebiyatında da yer alan birçok konuyu kendine özgü metotla ele almış ve bunun somut sonuçları ilmihal eserlerinde de ortaya çıkmıştır. “Dine uygun olanın pratik bilgisi” anlamında ilmihal geleneği hadisçilerde de vardır. Muhaddislerin birçok eseri aslında İslam'ın günlük hayata dökülmesi gayesine matuf olarak yazılmıştır. Mesela İmam Buhârî'nin eserinin tam adı “el- Câmîu'l- müsnedi's-sahîhu'l- muhtasar min umûri Rasûlillâhi ve sünenihî ve eyyâmihî”dir. Bu uzun isim “Rasulullah(s.a.)'in yaptığı işlere, uygulamalarına ve yaşadığı günlere dâir muhtasar sahih müsned hadisleri bir araya toplayan eser” şeklinde tercüme edilebilir. Bu ismin seçilmesinde çok boyutlu bir anlam bütünü bulunmaktadır. Bu isimlendirmede “Allah'ın kendisini yaşattığı günlerde Peygamber'in işleri ve uygulamalarına” vurgu vardır. İmam Buhârî, eserinde kullandığı 3889 bâb içinde dinin kabul edebileceği çerçevede Müslümanların pratik hayatlarının nasıl olması gerektiğine açıklık getirmiştir.

Sünnetin “uygulamayı” önceleyen bir tarifi şudur: Sünnet Hz. Peygamber'in inanç, ibadet ve dini hükümler gibi İslam esaslarıyla ilgili olsun ya da olmasın, Kur'ân-ı Kerim dışında söylediği sözleri, yaptığı işleri, uygulamaları, hareket ve davranışları, koyduğu kurallar ve prensiplerdir¹. Sünnet, Hz. Peygamber'in kendisini izleyen İslam ümmeti önünde açıkça sergilediği, dini bir içerik taşıyan, için-

¹ Müçteba Uğur, Asrı Saadet'te Sosyal Hayat, Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadet'te İslam, İstanbul 1994, I, 177.

de örneğin bulunduğu davranışlardır. Sünnet, Resûlullah'ın ve ashabının çağın-
dan bakıldığında beşerî düzlemde yaşanan İslâmî hayat modeli idi ve bu yönüyle
bir uygulamalar bütünüydü². Ashabın gözünde Hz. Peygamber'in çoğu söz, fiil ve
davranışları "nebevî karakterli" idi³.

Hadis edebiyatında Hz. Peygamber'in cenaze ile ilgili uygulamaları, geniş sayılabi-
lecek şekilde yer almıştır. Araştırmamızda sadece kütüb-i sitte'yi oluşturan altı temel
hadis kaynağının "kitâbü'l- cenâiz" bölümlerindeki hadisler esas alınmıştır. Hadis
metinlerindeki söz ve uygulamaların sonuçta Müslüman bir topluma bu konu
ile ilgili ne getirdiği üzerinde durulmuştur. Bu açıdan çalışmamız bir fıkhu'l- hadis
çalışmasına benzetilebilir. Fıkıh ilmi, dini davranışları, farz vacip, müstehab gibi kı-
sımlara ayırmakta, hukuku ahlaktan kısmen ayırmaktadır. Muhaddislerin metodla-
rı ise fakihlerin usullerinden farklılık arz etmektedir. Muhaddisler "bâb" adını ver-
dikleri alt başlıklarda hukuk ile ahlak iç içe geçmiş şekilde dinî olanın bilgisini sun-
maktadırlar. Farz, vacip, müstehab demeden Müslümanlar ölüm karşısında nasıl bir
tavrı geliştirmeleri Müslüman dini geleneğini karakterize edecek hangi davranış ve
uygulamaları hayata geçirmeleri muhaddislerin mesele edindikleri bir konu olmuş-
tur. Araştırmamız, kütüb-i sitte'nin kitâbü'l- cenâiz bölümlerindeki hadislerle sınırlıdır.
Kütüb-i sitte musanniflerinin "Kitâbü'l- cenâiz" bölümünü ele alma biçimleri
sayısal olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Yüzün altında hadis, otuzun altında
alt bölüm(bâb) kullanan olmamıştır. Bu durum da cenaze ile ilgili nebevî uygula-
maların taşıdığı ağırlık ve önemi ortaya koymaktadır.

Hadis Kaynağının Künyesi	Hadis Kaynağının Anabölüm (kitâb) Sayısı	Kitâbü'l- cenâiz'in Kaçınıcı Anabölüm Olduğu	Kitâbü'l- cenâiz'in Alt bölüm (bâb) Sayısı	Kitâbü'l- cenâiz'in Toplam Hadis Sayısı
Sahih-i Buhârî	97	29	96	151
Sahih-i Müslim	54	11	37	107
Sünen-i Ebu Dâvud	35	15	84	153
Sünen-i Nesâî	51	21	121	278
Sünen-i Tirmizî	50	9	43	115
Sünen-i İbn Mâce	37	6	65	205

² Murteza Bedir, DİA, "sünnet" md., XXXVIII, 151.

³ Yavuz Köktas, Hadis Tarihi ve Usulü, İstanbul 2015, s. 37.

Kitâbü'l- cenâiz bölümlerinde sadece cenaze ile ilgili Hz. Peygamber zamanındaki uygulamanın nasıl olduğu tespiti yapılmamıştır. Cenaze ile ilgili uygulamaların nasıl yapılması gerektiği de açıklanmıştır. Sahih-i Buhârî'deki şu bâb isimlerini düşünelim. "Sabır, musibetin ilk darbesi sırasındadır» bâbı ölüm anındaki tutumumuzu belirlemektedir. Bazı altbölümlerde de cenazeye karşı görevler detaylandırılmıştır. "Cenazeyi Kadınların Değil de Erkeklerin Taşması" bâbı buna örnektir.

Sahih-i Müslim'de yer alan aşağıdaki başlıklar da cenazeye karşı görevlerin ayrıntılarıyla ilgilidir:

Cenazeyi Acele Götürme Bâbı

Cenaze Namazında Alınan Tekbir Hakkında Bir Bâb

Lahd Yapmak ve Cenazenin Üzerine Kerpiç Dizmek Hususunda Bir Bâb

Sahih-i Müslim'deki bazı başlıklar da Müslümanların ölüm gerçeği konusundaki genel yaklaşımlarının nasıl olması gerektiği ile ilgilidir. "İntihar Edenin Cenaze Namazını Terk Bâbı" buna örnek teşkil etmektedir. Kendi istek ve iradesi ile hayatına son vermenin İslam açısından kabul edilemezliği, başlıklara da yansımıştır.

Şimdi "kitâbü'l- cenâiz" bölümlerinde ölüm öncesi ve sonrası Müslümanların fert ve toplum olarak uymaları gereken âdâb ve usuller ile ilgili dikkatimizi çeken hususları açıklamak istiyoruz.

SEKERÂT-I MEVT

Ölümü temenni etmek uygun görülmemiştir⁴. Taundan ölen, boğularak ölen, karın ağrısıyla ölen, yanarak ölen, göçük altında kalarak ölen, doğum üzerine ölen, şehiddir⁵. İdam cezasına mahkûm edilen kimsenin tırnaklarını kesmesi, etek ve koltuk altı tıraşı yapması uygun olur⁶. Ölüm anında Allah'ın kendisine rahmetiyle muamele edeceğini düşünmek ve Allah ile ilgili güzel zan beslemek gerekir⁷. Ölüm döşegindeki hastaya güzel elbiseler giydirmek müstehabdır⁸. Ölmekte olan kimsenin yanında güzel şeyler söylemek ve duâ etmek gerekir. Çünkü öyle ortamda konuşulanları dinleyip amin diyecek melekler hazır bulunur⁹. Kimin son sözü "lâ ilahe illallah" olursa cennete girer¹⁰. Bu sebeple ölüm döşeginde olanlara, son anlarını yaşayanlara "lâ ilahe illallah" sözünü söylemesi telkin edilir¹¹. Sekerât-ı mevtini yaşayana kelime-i tevhid söylemesini telkin etmek gerekir¹². Ölüm döşe-

⁴ Ebu Dâvud, Cenâiz, 13(3109).

⁵ Ebu Dâvud, Cenâiz, 15(3111).

⁶ Ebu Dâvud, Cenâiz, 16(3112).

⁷ Ebu Dâvud, Cenâiz, 17(3113).

⁸ Ebu Dâvud, Cenâiz, 18(3114).

⁹ Ebu Dâvud, Cenâiz, 19(3115).

¹⁰ Ebu Dâvud, Cenâiz, 20(3116).

¹¹ Müslim, Cenâiz, 1.

¹² Ebu Dâvud, Cenâiz, 20(3117).

ğindeki hastaya Yasin suresinin okunmasını tavsiye eden hadis¹³ ile zayıf olmasına rağmen amel edilmiştir.

Mü'min için ölüm bir rahatlama¹⁴, fâcir için ölüm, insanların onun şerrinden rahata¹⁵ ermesidir. Sekerât-ı mevdi esnasında ter boşanmasını hayra yormak gerekir¹⁶. Mü'min, son nefesi esnasında ter döker. Ölüm esnasında korku ile ümit arasında ve ümidi fazla olmak gerekir¹⁷. Cuma günü ve gecesi ölen kimseyi Allah kabir fitnesinden korunacağı umulur¹⁸.

ÖLÜM HABERİ

Ölüm haberini insanlara duyurmak sünnettir¹⁹. Ölüm haberi duyulduğunda “innâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn” denilir. Bu sözü söylemeye “istircâ” denir. Henüz ölen kimsenin gözleri kapatılır²⁰.

Yakını vefat eden şöyle söyler:

{ إنا لله وإنا إليه راجعون } اللهم عندك أحتسب مصيبتني فأجرتني فيها وأبدل لي بها خيرا منها

“Biz Allah içiniz ve biz ona döneceğiz. Ey Allahım (bu) musibetimin ecrini senden bekliyorum. Onun karşılığında bana ecir ver. Bana bu bela karşılığında kaybettiğimden daha hayırlısını ver”²¹. Ölüm anında gözler vücuttan çıkan ruhu takib eder²². Ölüye aşırıya kaçmadan ağlamak caizdir²³. Sabır, musibetin ilk başa geldiği anda belli olur²⁴. Hz. Peygamber ashâbını, “ölü, kendisine ağlandığı sürece azap görebilir, dikkatli olunmalı, aşırıya kaçılmamalı” şuuruyla yetiştirmiştir²⁵. Başkasının kendi ölüsüne ağlamasına karşılık olarak onun ölüsünde ağlama demek olan “niyâha” âdeti terk edilmelidir²⁶.

Yakını ölen kimseye şöyle söylenir:

إن لله ما أخذ وله ما أعطى وكل شيء عنده بأجل مسمى فلتصبر ولتحتسب

“Verdiği şey de aldığı şey de Allah’ındır. Onun katında her şeyin belirlenmiş bir eceli vardır. Sabret ve ecrini Allah’tan um”²⁷. Son sözü “lâ ilâhe illallah” olan kimse

¹³ Ebu Dâvud, Cenâiz, 24(3121).

¹⁴ Nesâi, Cenâiz, 48(1930).

¹⁵ Nesâi, Cenâiz, 49(1931).

¹⁶ Tirmizî, Cenâiz, 10 (982).

¹⁷ Tirmizî, Cenâiz, 11(983).

¹⁸ Tirmizî, Cenâiz, 73(1074).

¹⁹ Buhârî, Cenâiz, 4.

²⁰ Ebu Dâvud, Cenâiz, 21(3118).

²¹ Ebu Dâvud, Cenâiz, 22(3119).

²² Müslim, Cenâiz, 9.

²³ Ebu Dâvud, Cenâiz, 28(3125).

²⁴ Müslim, Cenâiz, 14.

²⁵ Müslim, Cenâiz, 17, 18.

²⁶ Müslim, Cenâiz, 31, 32.

²⁷ Müslim, Cenâiz, 11.

için cennet müjdesi dillendirilebilir²⁸. Ölmüş olan kimseyi yakınları öpebilir²⁹. Yeni ölmüş olan kimsenin başı örtülür³⁰. Kişi ölmüş olan babasının yüzünü açıp bakabilir³¹. Ölen kimsenin tamamen kurtulduğunu ve doğrudan cennetlik olduğunu söylemek doğru olmaz³². Vefat eden yakını için ağlayan kimseyi sabra davet eden ve sakinleştiren cümle söylenebilir³³. Kadın, kocası dışında bir yakınının cenazesinde üç günden fazla yas tutması uygun olmaz. Kocasını için dört ay on gün yas tutar, başkasıyla evlenmez³⁴. Ölüm musibeti geldiği zaman sabretmek gerekir, sabır ölüm haberini duymanın ilk anında olmalıdır³⁵. Buluğa çağına ermemiş üç çocuğu dünyada iken ölen kimsenin cennetlik olması dünyada müjdelenmiştir³⁶. Çocuğunun vefatına sabredene cennette "hamd evi" verilir³⁷. Buluğa ermemiş çocuğunu kaybeden kimse, vefat eden çocuğunun cennet kapılarını kendine açacağını bilmelidir³⁸. Bir kimse sağlığında iken kendisinin ölüm sonrasına yönelik bir organizasyonda bulunursa, onların ağlamaları nedeniyle kendisi de azap görür. Ancak böyle bir organizasyon yapılmamış ve özel ağlayıcılar, dövünücüler tutulmamışsa bir mahzur yoktur. Ölü için kendine ve başkasına zarar vermeden tabii olarak ağlamada bir sakınca yoktur³⁹. Üzerine toprak saçarak, kendine zarar vererek ağlamak caiz değildir⁴⁰. Yakasını yırtarak ağlamak caiz değildir⁴¹. Herhangi bir Müslümanın vefatı ile ilgili hüznünü açıklamak caizdir⁴². Cenazeye ağlarken, bağırarak ve saç yolmak yasaklanmıştır⁴³. Cenazeye ağlarken yanaklarına vurmamak caiz değildir⁴⁴. Cahiliye kültürüne göre yas tutmak caiz değildir⁴⁵. Herhangi bir cenazede kadınları ağlama sesi yükselirse uygun şekilde müdahale edilebilir⁴⁶. Cenazesi olan kimse kederini açığa vurmamışsa, acısını kendi içinde yaşıyorsa ona herhangi bir şey söylenmez⁴⁷. Kişi, gözyaşı dökülebilir ve hüznünü dile getirebilir⁴⁸. Cenazeye ağlarken aşırı gidenlere sert uyarı yapılabilir⁴⁹. Ölüye çığlık kopararak ağlamak caiz değildir⁵⁰. Münafık olarak yaşayan ve Müslümanlara birçok zararı do-

²⁸ Buhârî, Cenâiz, 1.

²⁹ Ebu Dâvud, Cenâiz, 1 (3163).

³⁰ Müslim, Cenâiz, 48; Ebu Dâvud, Cenâiz, 23(3120).

³¹ Buhârî, Cenâiz, 3.

³² Buhârî, Cenâiz, 3.

³³ Buhârî, Cenâiz, 7.

³⁴ Buhârî, Cenâiz, 30; Bakara 2/234.

³⁵ Buhârî, Cenâiz, 31, 42; Ebû Dâvud, Cenâiz, 27(3124).

³⁶ Buhârî, Cenâiz, 6, 91.

³⁷ Tirmizî, Cenâiz, 36 (1021).

³⁸ Nesâî, Cenâiz, 120 (2088).

³⁹ Buhârî, Cenâiz, 32.

⁴⁰ Buhârî, Cenâiz, 33.

⁴¹ Buhârî, Cenâiz, 34.

⁴² Buhârî, Cenâiz, 36.

⁴³ Buhârî, Cenâiz, 37.

⁴⁴ Buhârî, Cenâiz, 38.

⁴⁵ Buhârî, Cenâiz, 39.

⁴⁶ Buhârî, Cenâiz, 40.

⁴⁷ Buhârî, Cenâiz, 41.

⁴⁸ Buhârî, Cenâiz, 43.

⁴⁹ Buhârî, Cenâiz, 44.

⁵⁰ Buhârî, Cenâiz, 45.

kunan bir kimsenin samimi olarak Müslüman olan oğlu, babasının cenazesıyla ilgili bir istekte bulunursa yerine getirilir⁵¹.

YIKAMA

Ölü kokulu sidr ağacı karıştırılmış su ile üç yahut beş kere yıkanır. Sonra kâfur ile kokulandırılır. Cenazeyi yıkamak sünnet ile meşru kılınmıştır⁵². Ölü, üç yahut beş gibi tek sayıda yıkanır⁵³. Ölünün yıkanmasına sağ uzuvlarından başlanır⁵⁴. Ölüye gusül abdesti aldırılmadan evvel namaz abdesti gibi abdest aldırılır. Her defasında sağ uzuvlarından başlanır⁵⁵. Cenazenin son yıkışında özellikle koku kullanılır⁵⁶. Cenaze misk ile de kokulandırılabilir⁵⁷. Cenaze kadın ise örgülü bulunan saçlar çözülür, yıkandıktan sonra üç bukle yapılabilir⁵⁸. Kadının saçları yıkandıktan sonra üç bukle halinde tekrar örülebilir⁵⁹. Kadın cenazenin yıkanan ve üç bukle halinde yeniden örülen saçları arkasına atılabilir⁶⁰. Ölü yıkanırken avret mahalli kimseye gösterilmez⁶¹. Cenazeyi yıkayanın gusletmesi gerekmez⁶². Ancak yıkanırca iyi olur, taşıyanın da abdest alması iyi olur⁶³.

KEFENLEME

Ölen kişi yıkandıktan sonra kefen bezi ile sarılması sünnet ile meşru kılınmıştır⁶⁴. En temiz ve güzel kefen, beyaz kefendir⁶⁵. Kişi, vefat etmeden önce kefen bezini ayarlayabilir, kefeninde nelerin olması gerektiğini söyleyebilir. Bir elbisesini kefenine koydurabilir⁶⁶. Baba, vefat etmiş kızının kefenine kendine ev içinde giydiği bir elbiseyi koydurabilir⁶⁷. Kefen kullanımında lüks ve israfa kaçmamak gerekir⁶⁸. Ölü için kefen bulunmadığında tek parça bez ya da elbise ile kefenlenebilir⁶⁹. Kişi kefen bezini önceden hazırlayabilir ve hazırladığı o kefene sarılmasını vasiyet edebilir⁷⁰. Kadının kefenine babasına ait bir elbise konabilir⁷¹. Kadınların kefen-

⁵¹ Buhâri, Cenâiz, 22.

⁵² Müslim, Cenâiz, 36.

⁵³ Buhâri, Cenâiz, 9;; Ebu Dâvud, Cenâiz, 33(3142).

⁵⁴ Buhâri, Cenâiz, 10.

⁵⁵ Buhâri, Cenâiz, 11.

⁵⁶ Buhâri, Cenâiz, 13.

⁵⁷ Ebu Dâvud, Cenâiz, 37(3158).

⁵⁸ Buhâri, Cenâiz, 14.

⁵⁹ Buhâri, Cenâiz, 16.

⁶⁰ Buhâri, Cenâiz, 17.

⁶¹ Ebu Dâvud, Cenâiz, 32(3140).

⁶² Muvatta', Cenâiz, 1(521).

⁶³ Tirmizî, Cenâiz, 17(993).

⁶⁴ Müslim, Cenâiz, 13.

⁶⁵ Nesâî, Cenâiz, 38(1896).

⁶⁶ Buhâri, Cenâiz, 94.

⁶⁷ Buhâri, Cenâiz, 8.

⁶⁸ Ebu Dâvud, Cenâiz, 33(3145).

⁶⁹ Buhâri, Cenâiz, 26-27.

⁷⁰ Buhâri, Cenâiz, 28.

⁷¹ Buhâri, Cenâiz, 12.

lenmesinde beşinci bez olarak uylukların aşağısı ve yukarı sarılabilir⁷². Allah Rasûlü üç parça bez ile kefenlenmiştir⁷³. Vefat eden hacılar iki kefen bezi ile de kefenlenebilir⁷⁴. İhramlı iken vefat eden hacı sidre karıştırılmış su ile yıkanır, üzerindeki ihram bezi ile kefenlenir, ayrıca koku da sürülmez⁷⁵, başı da örtülmez⁷⁶. Erkek cenaze, gömlek ve başlık bulunmadan üç beyaz bez ile kefenlenebilir⁷⁷. Ölünün masrafları ile ilgili harcamalarda şu sıraya uyulur:

- 1- Ölünün malından önce kefen bedeli, yıkama ve mezar kazma masrafı ayrılır⁷⁸.
- 2- Borcu varsa ödenir.
- 3- Vasiyeti varsa yerine getirilir.
- 4- Kalan mal varislere taksim edilir.

CENAZE NAMAZI

Cenaze namazı dört tekbirle kılınır⁷⁹. Her tekbirde eller ayrı ayrı kaldırılıp bağlanmaz, birinci tekbirde bağlanır⁸⁰. Cenaze namazına yetişemeyen kimse kabrinin başına gelip tek başına cenaze namazını kılabilir⁸¹. Birden fazla kişinin cenaze namazı birlikte kılınabilir⁸². Bu durumda imamın bizzat önü ile kible istikametinde cenazeler yerleştirilir. En öne erkekler, sonra erkek çocuklar, sonra kadınlar konur. Cenaze namazına yetişemeyenler, defin gerçekleşmiş bir kabre gelerek toplu halde de cenaze namazı kılabilir⁸³. Definden sonra kabrin başında cenaze namazı meselesi ihtilafıdır. Müslim'in Sahih'inde bu konuyla ilgili özel bir bâb (bâbü's-salâti ale'l- kabr) bulunmaktadır. Müslim, bu bâbda Hz. Peygamber'in defnedilmiş kabre karşı namaz kıldığını bildiren dört farklı rivâyet zikretmiştir. Cenaze namazı iki ya da üç saf olarak kılınabilir⁸⁴. Üç saf insan, bir ölü için cenaze namazı kılsa affolunacağı umulur⁸⁵. Yetişemeyen kimse gömülü olan ölünün üstüne namaz kılabilir. Cenaze namazını çocuklar da kılabilir⁸⁶. Cenaze namazı, ayet ile değil sünnet ile sabit olmuştur⁸⁷. Cenaze namazında bulunanlara bir kırat (miktârı muayyen olmayan sevap) vardır. Cenaze namazını kılmakla birlikte defin esna-

⁷² Buhâri, Cenâiz, 15.

⁷³ Buhâri, Cenâiz, 18.

⁷⁴ Buhâri, Cenâiz, 19.

⁷⁵ Buhâri, Cenâiz, 20.

⁷⁶ Ebu Dâvud, Cenâiz, 84(3238).

⁷⁷ Buhâri, Cenâiz, 23, 24.

⁷⁸ Buhâri, Cenâiz, 25.

⁷⁹ Buhâri, Cenâiz, 4, 64.

⁸⁰ Tirmizî, Cenâiz, 75.

⁸¹ Buhâri, Cenâiz, 5.

⁸² Ebu Dâvud, Cenâiz, 56(3193).

⁸³ Müslim, Cenâiz, 68.

⁸⁴ Buhâri, Cenâiz, 53.

⁸⁵ Ebu Dâvud, Cenâiz, 43(3166).

⁸⁶ Buhâri, Cenâiz, 55, 59, 66.

⁸⁷ Buhâri, Cenâiz, 56.

sında da hazır bulunana iki kırat sevap yazılır⁸⁸. Her bir kırat büyük bir dağ gibidir⁸⁹. Cenaze kılınması için özel bir mekân tahsisi uygundur⁹⁰. “Kabri mescid edinmenin alamet-i fârikası kabre karşı namaz kılmaktır⁹¹. Hz. Peygamber kadınları cenazesini kılarken göğsünün hizasına değil karnının hizasına dururdu⁹². İmanın erkeklerin cenazesini kılacağında göğsü ile başı arasına doğru, kadınların cenaze namazını kılacağında karnı ile kalçası arasına doğru ayakta duracağına dair rivayet⁹³ de vardır. Ölmüş çocuk için cenaze namazında şunlar okunabilir: Önce Fatıha suresi okunur. Sonra şöyle der: “اللهم اجعله لنا فرطاً وسلماً وأجراً” /Allah’ım bu çocuğu -bizim için karşılayıcı, teşrifâtçı ve mükâfat kıl”⁹⁴. Uzuvarı teşekkül etmeden düşen çocuğun cenaze namazı kılınmaz. Organları teşekkül etmiş çocuğun cenaze namazı kılınır. Kılınan bu namaz esnasında düşen çocuğun anne ve babasına da duâ edilir⁹⁵. Cenaze namazı ölen bir kimse hakkında Müslüman toplumun Allah Teâlâ’dan şefâat talebi anlamına gelir. Yüz kişiye ulaşan bir topluluğun hüsn-ü şehadeti ve şefaati kabul olunur⁹⁶. Allah’a şirk koşmamış kırk kişinin şehâdeti ve şefâati da kabul edilir⁹⁷. Ölen insanlar içinde hayırla anılan olur, şer ile anılan olur. Bir cenazenin hayırla anılması cenneti, şerle anılması cehennemi gerektirir. Çünkü Müslüman toplum Allah’ın yeryüzündeki şahididir⁹⁸. Salih bir mü’min için ölüm bir rahatlama, dünyanın meşakkatlerinden kurtulmadır. Fâcir bir kul için ölüm, toplumun onun şerrinden rahatlamasıdır⁹⁹. Salih bir zat vefat ettiğinde “kardeşiniz için mağfiret isteyin” denebilir¹⁰⁰. Cemaat da buna mukabil, “Allah rahmet eylesin, Allah günahlarını bağışlasın, taksiratını af eylesin” diyebilirler. Uzak yerde vefat eden kimse için gıyâbî cenaze namazı kılınabilir.

Cenaze namazında birinci tekbirde (“ve celle senatük” ilaveli sübhâneke” duasından sonra) fatıha suresi de okunabilir¹⁰¹.

CENAZE DUÂSI

Ülkemizde cenaze namazlarında şu duâ okunmaktadır:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَعَائِبِنَا وَذَكَرِنَا وَأُنثَانَا وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا. اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَيَّ
الْإِسْلَامِ. وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَيَّ الْإِيمَانَ. وَخُصَّ هَذَا الْمَيِّتَ بِالرُّوحِ وَالرَّاحَةِ وَالْمَغْفِرَةِ وَالرِّضْوَانِ. اللَّهُمَّ إِنَّ

⁸⁸ Buhâri, Cenâiz, 57; Müslim, Cenâiz, 52-57.

⁸⁹ Buhâri, Cenâiz, 58; Müslim, Cenâiz, 52; Ebu Dâvud, Cenâiz, 45(3168).

⁹⁰ Buhâri, Cenâiz, 60.

⁹¹ Ebu Dâvud, Cenâiz, 77(3229).

⁹² Buhâri, Cenâiz, 62, 63; Müslim, Cenâiz, 87.

⁹³ Ebu Dâvud, Cenâiz, 57(3194).

⁹⁴ Buhâri, Cenâiz, 65.

⁹⁵ Ebu Dâvud, Cenâiz, 49(3180).

⁹⁶ Müslim, Cenâiz, 58.

⁹⁷ Müslim, Cenâiz, 59; Ebu Dâvud, Cenâiz, 45(3170).

⁹⁸ Müslim, Cenâiz, 60.

⁹⁹ Müslim, Cenâiz, 61.

¹⁰⁰ Müslim, Cenâiz, 63.

¹⁰¹ Ebu Dâvud, Cenâiz, 59(3198).

كَانَ مُحْسِنًا فَزِدْ فِي إِحْسَانِهِ. وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ وَلَقَّهِ الْأَمْنَ وَالْبُشْرَى وَالْكَرَامَةَ وَالرُّلْفَى بِرَحْمَتِكَ
يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

“Allah'ım! Dirilerimizi, ölülerimizi, hazır olanlarımızı, burada olmayanlarımızı, erkeklerimizi, kadınlarımızı, küçüklerimizi ve büyüklerimizi af ve mağfiret eyle.. Allah'ım! Dirilerimizi, ölülerimizi, mevcut olanlarımızı, gaib olanlarımızı, erkeğimizi dişimizi, çocuklarımızı ve büyüklerimizi mağfiret buyur. Allah'ım! Bizden yaşattıklarınını islam üzere yaşat, bizden öldürdüklerini de iman üzere öldür. Özelikle bu ölüyü kolaylığa, rahata, mağfirete ve rızana erdir. Allah'ım! Eğer bu ölü muhsin ise (iyilik etmiş kimselerden ise) ihsanını artır. Eğer günahkar ise, onu bağışla, ona güven ile sevinç ve iyilik ver, onu rahmetine yakın kıl; ey merhamet edenlerin en merhametlisi!”¹⁰². Kaynaklarımızda bu duanın “fe teveffeytehû ale'l-îmân” ibaresine kadar olan kısım bulunmaktadır.

Cenaze duasının “Allahümmağfir lihayyinâ ve meyyitinâ ve şâhidinâ ve gâibinâ ve sağirinâ ve kebirinâ ve zekerinâ ve ünsânâ” kısmı kütüb-i sitteyi oluşturan dört Sünen'de yer almıştır¹⁰³. Duanın “allâhümme men ahyeytehû minnâ fe ahyihî ale'l-îmân ve men teveffeytehû fe teveffehû ale'l-îmân” kısmı da üç Sünen'de geçmiştir¹⁰⁴.

Hadis kaynaklarında “fe teveffeytehû ale'l-îmân” ibaresinden sonra “velâ tahrîmnâ ecrahû velâ tûdîllenâ ba'dehû”¹⁰⁵ ibâresi geçmiştir.

Cenaze namazı duâsının Müslim'in Sahih'inde geçen şekli şöyledir:

اللهم اغفر له وارحمه وعافه واعف عنه وأكرم نزله ووسع مدخله واغسله بالماء والثلج والبرد ونقه من الخطايا كما نقيت الثوب الأبيض من الدنس وأبدله دارا خيرا من داره وأهلا خيرا من أهله وزوجا خيرا من زوجته وأدخله الجنة وأعد له من عذاب القبر

“Allah'ım bu kimseyi bağışla, merhamet eyle âfiyet ver ve affeyle. Konaklayacağı yerde ikramda bulun, girdiği yeri genişlet. Bu şahsı su ile kar ve dolu ile yıka ve beyaz elbiseyi kirden temizlediğin gibi günahlarını temizle. Kendisine dünyada yaşadığı yurttan daha hayırlı bir yurt; ailesinin yerine daha hayırlı bir aile, eşinin yerine daha hayırlı bir eş ihsan eyle. Bu kimseyi cennete koy ve kabir azabından korusun”¹⁰⁶.

Cenaze namazı bir şefâat namazıdır. Bu namazda okunacak dua ile ilgili bir rivâyette şefaate işaret edilmektedir:

اللهم أنت ربها وأنت خلقتها وأنت هديتها للإسلام وأنت قبضت روحها وأنت أعلم بسرها وعلايتها جئنا شفعا فاعف له

¹⁰²Ömer Nasuhi Bilmen, Büyük İslam İlmihali, İstanbul 2003, s.179.

¹⁰³Nesâî, Cenâiz, 77 (1986); Tirmizî, Cenâiz, 38(1024); İbn Mace Cenaiz, 23(1498); Ebu Davud, Cenâiz, 60(3201).

¹⁰⁴Tirmizî, Cenâiz, 38(1024); İbn Mace Cenaiz, 23(1498); Ebu Davud, Cenâiz, 60(3201).

¹⁰⁵Müsned, V, 299; Heysemî, Mecmeu'z- zevâid, III, 33; Beyhâkî, Sünenü'l- kübrâ, IV, 41(6738).

¹⁰⁶Müslim, Cenâiz, 85.

“Allah’ım sen bu cenazenin rabbisin. Onu sen yarattın ve islamlarla şereflendirdin. Ruhunu sen aldın. Gizlisini açığını sen bilirsin. Biz senin huzuruna onun şefaatçileri olarak geldik. Onu bağışla”¹⁰⁷.

Cenaze namazında şu dua da edilebilir:

اللهم اغفر لحينا وميتنا وصغيرنا وكبيرنا وذكرا وأنثانا وشاهدنا وغائبنا اللهم من أحييته منا فأحيه على الإيمان ومن توفيته منا فتوفه على الإسلام اللهم لا تحرمنا أجره ولا تضلنا بعده

“Allah’ım, dirimizi, ölümüzü, küçüğümüzü, büyüğümüzü, erkeğimizi, kadınıımızı, burada olanımızı, olmayanımızı, bağışla. Allah’ım, içimizden yaşattığın kimseyi iman üzerine yaşat, öldürdüğünü de İslâm üzerine öldür. Ey Allah’ım! Bizi musibetin ecrinden bizi mahrum etme ve musibet sonrasında bizi saptırma”¹⁰⁸.

Cenaze namazında şu duâ da okunabilir:

اللهم إن فلان ابن فلان في ذمتك وحبل جوارك فقه من فتنه القبر وعذاب النار وأنت أهل الوفاء والحمد اللهم فاغفر له وارحمه إنك أنت الغفور الرحيم

“Allah’ım falan oğlu falan, senin himayendedir ve senin selamete götüren ipine sarılmıştır. Onu kabir fitnesinden korusun, cehennem azabından korusun. Sen sözünü yerine getiren ve övgüye layık olansın. Onu bağışla, ona acı, çünkü sen affedici ve merhametlisin”¹⁰⁹.

Cenaze namazında şu duada okunabilir:

اللهم عبدك وابن عبدك وابن أمتك كان يشهد أن لا إله إلا أنت وأن محمداً رسولك وأنت أعلم به إن كان محسناً فزد في إحسانه وإن كان مسيئاً فتجاوز عنه اللهم لا تحرمنا أجره ولا تفتنا بعده

Allahım o senin kulundur, bir erkek kulunun ve bir kadın kulunun oğullarıdır. Senden başka ilâh olmadığına, Muhammed’in senin kulun ve resulün olduğuna şehadet ederdi. Sen onun durumunu daha iyi bilirsin. Allahım, eğer o iyi bir kimseyse iyiliğini artır, kötü kimseyse kötülüklerini affet. Ey Allah’ım! musibetin ecrinden bizi mahrum etme ve musibet sonrasında bizi imtihana düşürme¹¹⁰.

Herhangi bir cenazenin kılınması konusunda kadınların ısrarlı bir talepleri olmuşsa cenazeyi mescidin içine getirip namazının orada kılınması uygulaması yapılabilir¹¹¹. Şiddetli kar yağmış soğuk kış gününde nadiren bu uygulamaya gidilebilir. Ancak bu durumun alışkanlık haline getirilmesi kabul edilemez. Mescidin dışında kılınmış cenaze namazlarında da kadınlar, erkeklerin arkasından namazlarını kılabilirler.

İntihar eden kimsenin cenaze namazını kılmayan kimse, kınanmaz. Çünkü

¹⁰⁷Ebu Dâvud, Cenâiz, 60(3200).

¹⁰⁸Ebu Dâvud, Cenâiz, 60(3201).

¹⁰⁹Ebu Dâvud, Cenâiz, 60(3202).

¹¹⁰Muvatta’, Cenâiz, 6 (310).

¹¹¹Müslim, Cenâiz, 100, 101; Ebu Dâvud, Cenâiz, 54(3189, 3191).

Peygamber(s.a.) de intihar edenin cenaze namazını kılmamıştır¹¹². Recm cezası uygulanan kimsenin cenaze namazı kılınır¹¹³.

CENAZEYİ TAKİP

Müslümanlar cenazenin ardından gider, bu bir örftür¹¹⁴. Kadınların cenazeyi takip etme mecburiyetleri yoktur¹¹⁵. Kadınların cenazeyi takip etmeleri nehyedilmiş ama bu konuda çok ısrarcı olunmamıştır¹¹⁶. Herhangi bir cenazede kadınların erkeklere karışmalarına müsaade edilmez. Cenaze için ayağa kalkılır, tabut konuluncaya kadar ayakta durulur, bu Müslümanların bir uygulamasıdır¹¹⁷. Cenaze yere konulmadan oturan kimseye uyarı bile yapılabilir¹¹⁸. Müslümanlar Yahudi cenazesi için bile ayağa kalkarlar, ayağa kalkmak ölünün bütün davranışlarını onaylamak demek değildir¹¹⁹. Cenaze için ayağa kalkmak onlara tazim anlamına da gelmez. Cenazeler erkekler tarafından taşınır¹²⁰. Sahih-i Müslim'de cenaze için ayağa kalkmak ile, bu uygulamanın neshedildiğine dair iki bab vardır. Neshin zikredildiği bâbda getirilen üç hadiste¹²¹ Hz. Peygamber'in cenazeye "hiç kalkmadığı" bildirilmiş değildir. Bu hadislerde Hz. Peygamber'in cenaze için "ayağa kalktıktan bir süre sonra oturduğu" bildirilmiştir. Bu durumda cenazeye kalkmanın sünnet olduğu ancak cenaze yere bırakılıncaya kadar ayakta durmayı sürdürmenin mecburi olmadığı sonucu çıkarılabilir. Cenaze taşınırken hızlı hareket edilir¹²², cenazenin sağından solundan, önünden ve arkasından yürünür¹²³. Yürürken tabuta yakın gidilir. Mümin ve salih ameli bulunan ölü bir an evvel kabrine ulaştırılmasını ister¹²⁴. Cenazenin kabre götürülmesi esnasında ışıklı ve sesli gösteri yapılmaz¹²⁵. Cenazenin yanında yürürken meş'ale taşımak doğru değildir¹²⁶. Cenazeyi kabre götürürken vasıtaya binmek uygun değildir. Kabirden dönüşte bir vâsitaya binilebilir¹²⁷.

DEFİN

Cenazeyi definde acele etmek ve bekletmemek gerekir¹²⁸. Kişi sevdiğinin yanı-

¹¹²Müslim, Cenâiz, 108; Ebu Dâvud, Cenâiz, 51(3185).

¹¹³Ebu Dâvud, Cenâiz, 52(3186).

¹¹⁴Buhârî, Cenâiz, 2.

¹¹⁵Buhârî, Cenâiz, 29.

¹¹⁶Müslim, Cenâiz, 34, 35; Ebu Dâvud, Cenâiz, 44(3167).

¹¹⁷Buhârî, Cenâiz, 46, 47.

¹¹⁸Buhârî, Cenâiz, 48.

¹¹⁹Buhârî, Cenâiz, 49.

¹²⁰Buhârî, Cenâiz, 50.

¹²¹Müslim, Cenâiz, 82, 83 ve 84.

¹²²Müslim, Cenâiz, 51.

¹²³Buhârî, Cenâiz, 51.

¹²⁴Buhârî, Cenâiz, 52.

¹²⁵Ebu Dâvud, Cenâiz, 46 (3171).

¹²⁶Muvatta', Cenâiz, 4(308).

¹²⁷Müslim, Cenâiz, 89.

¹²⁸Ebu Dâvud, Cenâiz, 38(3159).

na defnedilmek istediğinde imkân varsa olumlu cevap vermek uygun olur¹²⁹. Kabri “bir adam boyu” derince kazmak gerekir¹³⁰. Herhangi bir kabir kazımı esnasında kemik çıkmışsa, çıkan kemik bir kenara gömülür. Bir ölünün kemiğini kırmak dirinin kemiğini kırmak gibi vebali olan bir iştir¹³¹. Kefen soyuculuğu da lanetlenmiş bir iştir¹³². Kemik çıktı diye defin yerini değiştirmek de gerekmez, aynı mekana defnedilebilir.

Defin esnasında kabre, cenazenin yakınları ve yakınlarının razı olduğu kimseler girebilir¹³³. Tabuttan çıkarılıp ellere alınan cenaze, kabrin ayak kısmı tarafından kabre intikal ettirilir¹³⁴. Cenaze kabre indirilirken cemaatten bir kısmı kıbleye dönük vaziyette kabrin önünde oturabilir¹³⁵. Tirmizî ve İbn Mace'nin kaydettiği bir hadise göre kabre konurken “bismillâhi ve alâ milleti rasûlillah” denir, lahd denilen kıble tarafında açılan oyuğa yerleştirilirken “bismillâhi ve alâ sünneti rasûlillah” denilir¹³⁶. İbn Ömer(r.a.)'ın rivayet ettiği bu hadisin Ebu Dâvud'un Sünen'inde farklı bir varyantı vardır. Bu hadise göre ölü kabre konurken “bismillâhi ve alâ sünneti rasûlillah” denir¹³⁷. Müşrik bir yakın akrabası olan kimse onun cenaze işlerini yerine getirmekten sorumludur¹³⁸. Definden sonra biraz bekleyip ölü için istiğfarda bulunmak gerekir. Definden hemen sonra kabir suali başlar¹³⁹. Kabir başında kurban kesilmez¹⁴⁰.

Kabrin kıble tarafından açılan oyuk şeklindeki mekana lahd¹⁴¹ denir. Açılan lahdde kıbleye bakacak şekilde ölü yerleştirilir. Yerleştirme işleminden sonra lahd ile mezarın dip tarafının arası kerpiç ile kapatılır¹⁴². Toprak lahd açmaya müsait değilse “şakk” metodu uygulanabilir. Bu metoda göre mezarın dip zemininin ortasını yayarak cenazeyi oraya koymak gerekmektedir. Mecbur kalınırsa bu metod da uygulanabilir. Defin esnasında cenazenin kefeninin alt kısmına kadife gibi sert kumaştan yapılmış bir elbise ya da bez konabilir mi? Konulabileceğini destekleyen rivayetler vardır¹⁴³.

Bir zaruretten dolayı birlikte defnedilmiş olan iki kişinin kabirleri ayrılabilir. Bu esnada defnedilmiş ölünün nakli yapılabilir¹⁴⁴. Cenazeler gece defnedilebi-

¹²⁹Buhâri, Cenâiz, 96.

¹³⁰Ebu Dâvud, Cenâiz, 71 (3215).

¹³¹Ebu Dâvud, Cenâiz, 64 (3207).

¹³²Muvatta', Cenâiz, 15 (44).

¹³³Ebu Dâvud, Cenâiz, 66 (3209).

¹³⁴Ebu Dâvud, Cenâiz, 66 (3211).

¹³⁵Ebu Dâvud, Cenâiz, 68 (3212).

¹³⁶Tirmizî, Cenâiz, 54 (1046); İbn Mâce, Cenâiz, 38 (1550).

¹³⁷Ebu Dâvud, Cenâiz, 69 (3213).

¹³⁸Ebu Dâvud, Cenâiz, 70 (3214).

¹³⁹Ebu Dâvud, Cenâiz, 73 (3221).

¹⁴⁰Ebu Dâvud, Cenâiz, 74 (3222).

¹⁴¹Ebu Dâvud, Cenâiz, 65 (3208).

¹⁴²Müslim, Cenâiz, 90.

¹⁴³Müslim, Cenâiz, 91; Tirmizî, Cenâiz, 55.

¹⁴⁴Ebu Dâvud, Cenâiz, 79 (3232).

lir. Mesela Hz. Ebubekir(r.a.) de gece defnedilmiştir¹⁴⁵. Gece vakti, ölünün kefenini bile doğru düzgün yapmadan “apar topar” defin, mekruh görülmüştür¹⁴⁶. Cenazelerin nerede vefat etmişse oraya defnetmek daha uygun, mücbir bir sebep olmadıkça başka yere nakil mekruhtur¹⁴⁷. Hz. Peygamber'in mecbur kalmadıkça gece defin yapmayı yasakladığı da olmuştur¹⁴⁸. Güneş doğarken, batarken ve öğlen vakti güneş tam ortadayken defin yapılmaz¹⁴⁹.

Mübârek yerlere gömülmeyi arzu etmede bir sakınca yoktur¹⁵⁰. Hz. Peygamber'in men ettiği ve tenkit ettiği şey kabirlerin üzerine mescid ile birlikte resimlerin yapılmasıdır¹⁵¹. Yoksa ölünün kapalı yerlere gömülmesi değildir. Hz. Peygamber de kapalı yere ashâbın icmâi ile gömülmüştür. Cenazeyi kabre yerleştirirken bir önceki gün ve gece küçük günah işlememiş birinin yerleştirmesi daha uygundur. Böyle kimseyi bulmak için topluluğa hitaben “bir önceki gece küçük günah işlemeyen var mı” siye seslenilebilir¹⁵². Şehitler, üzerindeki elbiselerle defnedilir¹⁵³. Kur'an'ı daha çok bilen öne yerleştirilir¹⁵⁴. Şehitlere cenaze namazı yıllar sonra kılınabilir¹⁵⁵. Hz. Peygamber'in şehidin üstüne cenaze namazını, hemen kıldığı da olmuştur¹⁵⁶. Şehidler ikişerli olarak üst üste defnedilebilir¹⁵⁷. Şehitler yıkanmaya-bilir¹⁵⁸. Kabrin içine hoş kokulu, ot ve bitki konabilir¹⁵⁹. Savaşta iki kişi olarak defnedilen şehid kabri, nakledilerek tek kişilik kabir haline getirilebilir¹⁶⁰.

KABİR ZİYARETİ

Kabir ziyareti caizdir¹⁶¹. Kabir ziyareti esnasında yatan ölülere şu nidâ yapılabilir:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ، وَإِنَّا، إِنْ شَاءَ اللَّهُ لِلْآحِقُونَ، أَسْأَلُ اللَّهَ لَنَا وَلَكُمْ
الْعَافِيَةَ

Ey bu topraklarda yatan mümin erkek ve hanımlar, Allah'ın selamı üzerinize olsun. Allah'ın dilediği zamanda biz de sizin gibi olacağız. Kendimiz ve sizin için âfiyet isteriz¹⁶². Müslüman olarak ölmek önemlidir. Müslüman olarak öldüğü ke-

¹⁴⁵Buhâri, Cenâiz, 68.

¹⁴⁶Müslim, Cenâiz, 49.

¹⁴⁷Ebu Dâvud, Cenâiz, 42(3165).

¹⁴⁸Ebu Dâvud, Cenâiz, 34(3148).

¹⁴⁹Ebu Dâvud, Cenâiz, 55(3192).

¹⁵⁰Buhâri, Cenâiz, 68.

¹⁵¹Buhâri, Cenâiz, 70.

¹⁵²Buhâri, Cenâiz, 71.

¹⁵³Ebu Dâvud, Cenâiz, 31(3138).

¹⁵⁴Buhâri, Cenâiz, 75.

¹⁵⁵Buhâri, Cenâiz, 72.

¹⁵⁶Nesâi, Cenâiz, 61(1953).

¹⁵⁷Buhâri, Cenâiz, 73.

¹⁵⁸Buhâri, Cenâiz, 74, 78.

¹⁵⁹Buhâri, Cenâiz, 76.

¹⁶⁰Buhâri, Cenâiz, 77.

¹⁶¹Müslim, Cenâiz, 107.

¹⁶²Müslim, Cenâiz, 104.

sin olan kimseler için istiğfarda bulunulur. Müslüman ve tevhid üzere öldüğü ke-
sin olarak bilinmeyenler için kabir ziyareti yapılabilir ama istiğfarda bulunul-
maz¹⁶³. Ölü, kendisini gömüp gidenlerin ayakkabı seslerini işitir¹⁶⁴. Ölüye mele-
ğin gelip sual sorması haktır¹⁶⁵. Kabire bir ya da iki fidan dikilebilir. Kabrin orta-
sına da dikilebilir¹⁶⁶. Cemaat kabir etrafında iken tesirli ve güzel konuşma yapıla-
bilir¹⁶⁷. Münafıkların üstüne cenaze namazı kılmak mekruhtur, müşrikler için af
dilenmez¹⁶⁸. Cenazeye övücü sözler söylenmesi onu cennetlik olmasına vesile ola-
bilir¹⁶⁹. Kabir azabı haktır. Hz. Peygamber her namazda kabir azabından Allah'a
sığındı¹⁷⁰. Hz. Peygamber beş şeyden Allah'a sığınmıştır.

- 1- Kabir azabı
- 2- Cehennem azabı
- 3- Hayatın fitnesi
- 4- Ölümün fitnesi
- 5- Deccal'in fitnesi¹⁷¹.

Koğuculuk etmek ve idrarına dikkat etmeden küçük abdestini bozmak kabir
azabına sebep olabilir¹⁷². Ölüye her sabah ve her akşam cennet ya da cehennem-
de oturacağı yer gösterilir¹⁷³.

Ölüleri hayırla anmak onların affolunmalarına vesiledir¹⁷⁴. Kabir ziyaretinde uya-
rı ve ibret vardır¹⁷⁵. Kadınların erkeklerle birlikte kabir ziyaretinde sıkıntılı du-
rumlar olabilir, uygun değildir.

Kabir ziyaretinde bulunan yahut mezarlıktan geçen, şöyle duâ eder:

السلام عليكم دار قوم مؤمنين وإنا إن شاء الله بكم لاحقون

“Ey bu diyarın sakinleri Allah'ın selamı üzerinize olsun. Allah izin verirse biz-
de sizlere katılacağız”¹⁷⁶.

KABİRLERE KARŞI TUTUM

Kabirlerin yer hizası ile aynı hizada olması daha uygundur. Kabrin yer hizasın-

¹⁶³Müslim, Cenâiz, 105, 106.

¹⁶⁴Buhâri, Cenâiz, 67.

¹⁶⁵Buhâri, Cenâiz, 67.

¹⁶⁶Buhâri, Cenâiz, 81.

¹⁶⁷Buhâri, Cenâiz, 82.

¹⁶⁸Buhâri, Cenâiz, 84.

¹⁶⁹Buhâri, Cenâiz, 85.

¹⁷⁰Buhâri, Cenâiz, 86.

¹⁷¹Buhâri, Cenâiz, 87.

¹⁷²Buhâri, Cenâiz, 88.

¹⁷³Buhâri, Cenâiz, 89; Nesâi, Cenâiz, 116(2072).

¹⁷⁴Ebu Dâvud, Cenâiz, 80(3233).

¹⁷⁵Ebu Dâvud, Cenâiz, 81(3235).

¹⁷⁶Ebu Dâvud, Cenâiz, 83(3237).

dan daha yüksekte olması sünnete uygun değildir¹⁷⁷. Kabirlerin meşid edinilmesi doğru değildir. Hz. Peygamber üstü kapalı bir yere defin edildiği için türbe gibi kapalı mekânlara defin yapılabilir. Ancak o mekânların meşid haline getirilmesi sünnete aykırıdır¹⁷⁸. Müslim'deki bir hadise göre tüm kabirler yerle bir edilmeli, tüm resimler tersyüz edilmelidir¹⁷⁹. Kabirlerin üzerinin kireç ve benzeri şey ile boyanması ve üzerine binâ inşâ edilmesi sünnete uygun değildir. Kabirlerin üzerine oturulması da sünnete uygun değildir¹⁸⁰. Ancak kabirlerin başına bir işaret olsun diye "kabir taşı" konabilir¹⁸¹. Toplumda tesiri olmuş büyük şahsiyetlerin, açığa gömüldüklerinde insanların ona tapacakları ya da başka bir tehlikenin bulunması endişesi varsa önceden inşâ edilmiş kapalı bir mekâna gömülebilir. Kabre karşı namaz kılmak ve kabrin üzerine oturmak kesinlikle câiz değildir¹⁸².

TAZİYE OTURUŞU

Bir yerleşim bölgesinde, savaş, sel, deprem gibi umumi bir musibet olmuş ve ölüm haberleri gelmeye başlamışsa meşidde "taziye oturuşu" yapılabilir¹⁸³. Bu oturma esnasında sesli ağlamaksızın "hüzün" belli edilebilir. Taziye için yapılan ziyaret esnasında ölü için dua edilebilir¹⁸⁴. Ölü evi için yemek yapılır ve götürülür¹⁸⁵. Ölümlere sövmek yasaklanmış ve uygun görülmemiştir¹⁸⁶. Müslümanlar, ölümlerini hayırla yâd etmelidir¹⁸⁷. Ölen kimsenin iyi yönleri hatırlanmalıdır¹⁸⁸.

Buraya kadar açıkladığımız hususlardan şu sonuçlara ulaşmak mümkündür: Hadis kaynaklarımızda cenaze ile ilgili yapılması gerekenler ayrıntılı biçimde ortaya konulmuştur. Bu konu sunulurken farz, vacip ya da müstehab demeden uyulması gereken âdab ve usuller açıklanmıştır.

Şimdi de kitâbü'l- cenâiz bölümlerinde geçen ve hadis ilmi açısından tenkide uğramış bazı rivayetler üzerinde duracağız.

KİTÂBÜ'L- CENÂİZ'DE GEÇEN ZAYIF VE MEVZÛ HADİSLER

Cenaze ile ilgili rivayetlerin tenkide konu olanları sayıca azdır. Biz, örnekleme yoluyla Muhammed Nâsîru'd- dîn Elbânî(ö. 1999)'nin zayıf ve mevzu olarak nitelendiği bazı hadisleri zikrediyoruz.

¹⁷⁷Müslim, Cenâiz, 92; Ebu Dâvud, Cenâiz, 72(3218).

¹⁷⁸Buhârî, Cenâiz, 61.

¹⁷⁹Müslim, Cenâiz, 93.

¹⁸⁰Müslim, Cenâiz, 94; Ebu Dâvud, Cenâiz, 76(3225).

¹⁸¹Ebu Dâvud, Cenâiz, 63(3206); İbn Mâce, Cenâiz, 41.

¹⁸²Müslim, Cenâiz, 96, 97, 98.

¹⁸³Ebu Dâvud, Cenâiz, 25(3122).

¹⁸⁴Müslim, Cenâiz, 7.

¹⁸⁵Ebu Dâvud, Cenâiz, 30(3132).

¹⁸⁶Buhârî, Cenâiz, 97; Nesâî, Cenâiz, 52(1936).

¹⁸⁷Nesâî, Cenâiz, 51(1935).

¹⁸⁸Tirmizî, Cenâiz, 34 (1019).

حدثنا عثمان بن أبي شيبة ثنا محمد بن بشر ثنا زكريا ثنا مصعب بن شيبة عن طلق بن حبيب العنزي عن عبد الله بن الزبير عن عائشة أنها حدثته

أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يغتسل من أربع من الجنابة ويوم الجمعة ومن الحجامة وغسل الميت

1- “Cünüplükten, Cuma günü için, hacamat yaptırmaktan dolayı ve ölü yıkama nedeniyle olmak üzere Hz. Peygamber dört şey için gusle derdi”¹⁸⁹. Elbâni, bu hadisi zayıf olarak nitelendirmiştir¹⁹⁰.

حدثنا محمد بن كثير أخبرنا شعبة عن محمد بن جحادة قال سمعت أبا صالح يحدث عن ابن عباس قال

لئن رسول الله صلى الله عليه وسلم زائرات القبور والمتخذين عليها المساجد والسرج

2- Hz. Peygamber (s.a.), kabirleri ziyaret eden kadınlara, kabirleri mescid eden ve oralarda kandil yakanlara lanet etti¹⁹¹. Elbâni, bu hadisi zayıf olarak nitelendirmiştir¹⁹².

حدثنا علي بن محمد. حدثنا عبد الرحمن المحاربي. حدثنا عباد بن كثير عن عمرو بن خالد عن حبيب بن أبي ثابت عن عاصم بن ضمرة عن علي قال: - قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (من غسل ميتا وكفنه وحنطه وحمله وصلى عليه ولم يفش عليه ما رأى خرج من خطيئته مثل يوم ولدته أمه) في الزوائد هذا إسناد ضعيف. فيه عمر بن خالد كذبه أحمد وابن معين. قال الشيخ الألباني: ضعيف جدا

3- “Kim bir ölüyü yıkar, onu kefenler, kefenine güzel koku saçar, cenazesini taşır, üzerinde namaz kılar ve (kötü belirtilerden) gördüğünü ölü aleyhinde yaymazsa, anasından doğduğu gün gibi hatâlarından çıkmış olur”¹⁹³.

Bu hadisin ravilerinden Amr b. Halid, tenkid edilmiş bir ravidir. Elbâni, hadis hakkında “daifun cidden” değerlendirmesinde bulunmuştur¹⁹⁴.

حدثنا هشام بن عمار. حدثنا مسلمة بن علي. حدثنا ابن جريج عن حميد الطويل عن أنس بن مالك قال: - كان النبي صلى الله عليه وسلم لا يعود مريضا إلا بعد ثلاث

4- “Hz. Peygamber, hastalığı üzerinden üç gün geçmeden herhangi bir hastayı ziyaret etmezdi”¹⁹⁵.

Bu hadisin râvilerinden “Mesleme b. Ali”, tenkit edilmiş bir ravidir. Elbâni, bu hadisi mevzû olarak nitelendirmiştir¹⁹⁶.

حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة. حدثنا عقبه بن خالد السكوني عن موسى بن محمد ابن إبراهيم التيمي عن أبيه عن أبي سعيد الخدري قال

¹⁸⁹Ebu Dâvud, Cenâiz, 39(3160).

¹⁹⁰Nâsıru'd- dîn Elbâni, Sahihu ve daifü Sünen-i Ebi Dâvud (I- XI), İskenderiye ts, I, 348.

¹⁹¹Ebu Dâvud, Cenâiz, 25(3122).

¹⁹²Nâsıru'd- dîn Elbâni, Silsiletü ehâdisi'd- daife ve'l- mevdûa ve eseruhe's- seyyiü fi'l- ümme (I- XIV), Riyâd 1992/ 1412, I, 393.

¹⁹³İbn Mâce, Cenâiz, 8(1462).

¹⁹⁴Nâsıru'd- dîn Elbâni, Sahihu ve daifü Sünen-i İbn Mâce, İskenderiye ts, III, 462.

¹⁹⁵İbn Mâce, Cenâiz, 1(1437).

¹⁹⁶Nâsıru'd- dîn Elbâni, Sahihu ve daifü Sünen-i İbn Mâce, III, 437.

-: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إذا دخلتم على المريض فنفسوا له في الأجل. فإن ذلك لا يرد شيئاً. وهو يطيب بنفس المريض.

5- “Ziyaret ettiğiniz hastaya, eceli ile ilgili rahatlatıcı cümleler ve duâlarla yaklaşın. Zira hasta yanında söylenen sözler ilahi takdirden bir şeyi çevirmez. Ancak hastaya rahatlık ve huzur verir”¹⁹⁷. Elbânî, bu hadisi zayıf olarak nitelendirmişti¹⁹⁸.

حدثنا الحسن بن علي الخلال. حدثنا صفوان بن هبيرة. حدثنا أبو مكين عن عكرمة عن ابن عباس:- أن النبي صلى الله عليه وسلم عاد رجلاً فقال (ما تشتهي؟) قال أشتهي خبز بر. قال النبي صلى الله عليه وسلم (من كان عنده خبز بز فليبعث إلى أخيه) ثم قال النبي صلى الله عليه وسلم (إذا اشتهى مريض أحدكم شيئاً فليطعمه)

6- Hz. Peygamber(s.a.), bir hastayı ziyareti esnasında “canının istediği bir şey var mı” diye sordu. Adam “buğday ekmeğine iştahım var” dedi. Hz. Peygamber «Kimin yanında buğday ekmeği varsa, kardeşine göndersin» buyurdu. Sonra “hastanızın canı bir şey istediğinde yedirin” buyurdu¹⁹⁹.

Bu hadisin râvilerinden Safvân b. Hübeyre, hakkında söz söylenmiş bir râvidir. İbn Hacer “leyyinü'l- hadis” değerlendirmesinde bulunmuştur. Elbânî, bu hadisi zayıf olarak nitelendirmişti²⁰⁰.

حدثنا جعفر بن مسافر. حدثني كثير بن هشام. حدثنا جعفر بن برقان عن ميمون بن مهران عن عمر بن الخطاب قال

: - قال لي النبي صلى الله عليه وسلم إذا دخلت على مريض فمره أن يدعو لك. فإن دعاءه كدعاء الملائكة

7- “Bir hastanın yanına girdiğin zaman ondan, sana duâ etmesini iste. Çünkü onun duası, meleklerin duası gibidir”²⁰¹. Bu hadis munkatıdır, zayıftır. Ravilerinden Meymun b. Mehran, Hz. Ömer’e erişmemiştir. Elbânî bu hadis ile ilgili “daifun cidden” değerlendirmesinde bulunmuştur²⁰².

حدثنا محمد بن المصطفى الحمصي. حدثنا بقرية بن الوليد عن مبشر بن عبيد عن زيد بن أسلم عن عبد الله بن عمر قال:- قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (ليغسل موتاكم المؤمنون)

8- “Ölülerinizi güvendiğiniz kimseler yıkasın”²⁰³

Bu hadisin râvilerinden Mübeşşir b. Ubeyd, hakkında tenkit cümleleri kullanılmış bir râvidir. Elbânî, bu hadisi mevzû’ olarak nitelendirmişti²⁰⁴.

حدثنا أحمد بن عبدة. أخبرني عمرو بن النعمان. حدثنا علي بن الحزور عن نفيع عن عمران بن الحصين

¹⁹⁷İbn Mâce, Cenâiz, 1(1438).

¹⁹⁸Nâsiru'd- din Elbânî, Sahîhu ve daifü Sünen-i İbn Mâce, İskenderiye ts, III, 438.

¹⁹⁹İbn Mâce, Cenâiz, 1(1439).

²⁰⁰Nâsiru'd- din Elbânî, Sahîhu ve daifü Sünen-i İbn Mâce, III, 439.

²⁰¹İbn Mâce, Cenâiz, 1(1441).

²⁰²Nâsiru'd- din Elbânî, Sahîhu ve daifü Sünen-i İbn Mâce, III, 441.

²⁰³İbn Mâce, Cenâiz, 8(1461).

²⁰⁴Nâsiru'd- din Elbânî, Sahîhu ve daifü Sünen-i İbn Mâce, III, 461.

وأبي برة قالوا:- خرجنا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم في جنازة. فرأى قوما قد طرحوا أرديتهم يمشون في قمص. فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم (أبفعل الجاهلية تأخذون؟ أو بصنع الجاهلية تشبهون؟ لقد هممت أن أدعوا عليكم دعوة ترجعون في غير صوركم) قال فأخذوا أرديتهم ولم يعودوا لذلك

9- “Biz, Resûlullah (s.a.) ile birlikte bir cenazeyi uğurlamaya çıktık. Allah Rasûlü ridâlarını atıp gömlekle yürüten kimseler gördü. Bunun üzerine “siz câhiliye döneminin işlerini mi tutuyorsunuz, cahiliyye işlerine benzemeye mi çalışıyorsunuz? Halinizi görünce kabristandan şekil ve şemailinizin değişmiş biçimde dönmeniz için duâ etmek içimden geçti” diye çıkıştı. Bunun üzerine adamlar ridâlarını aldılar ve bir daha böyle yapmadılar”²⁰⁵.

حدثنا إبراهيم بن المنذر الحزامي. حدثنا إبراهيم بن علي الرافعي عن كثير ابن عبد الله عن أبيه عن جده:- أن رسول الله صلى الله عليه وسلم كبرها خمس

10- “Hz. Peygamber cenaze namazında beş tekbir getirdi”²⁰⁶.

Bu hadisin râvilerinden Kesir b. Abdullah, hakkında tenkit ifadeleri kullanılmış bir ravidir²⁰⁷.

حدثنا هشام بن عمار. حدثنا البخاري بن عبيد عن أبيه عن أبي هريرة قال:- قال النبي صلى الله عليه وسلم (صلوا على أطفالكم فإنهم من أفراطكم)

11- “Ölen çocuklarınız için cenaze namazlarını kılınız, çünkü onlar önden gidip sizi karşılayacak olanlarınızdır”. Elbânî bu hadisile ilgili “daifun cidden” değerlendirmesinde bulunmuştur²⁰⁸.

حدثنا جميل بن الحسن. قال حدثنا أبو المنذر الهذيل بن الحكم. حدثنا عبد العزيز ابن أبي رواد عن عكرمة عن ابن عباس قال:
قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (موت غربة شهادة)

12- “Gurbette ölüm şehitlik gibidir”²⁰⁹. Bu hadisin râvilerinden Hüzeyl b. Elhakem hakkında tenkit ifadeleri kullanılmıştır. Elbânî, bu hadisi zayıf olarak nitelendirmiştir²¹⁰.

حدثنا أحمد بن يوسف. حدثنا عبد الرزاق. قال أنبأنا ابن جريج. ح وحدثنا أبو عبيدة بن أبي السفر. قال حدثنا حجاج بن محمد قال قال ابن جريج أخبرني إبراهيم بن محمد بن أبي عطاء عن موسى بن وردان عن أبي هريرة قال

:- قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (من مات مريضا مات شهيدا ووقى فتنة القبر وغدي وريح عليه برزقه من الجنة)

13- “Kim hasta iken ölürse, şehid gibidir, kabir azabı görmez, sabah ve akşam

²⁰⁵İbn Mâce, Cenâiz, 17 (1485).

²⁰⁶İbn Mâce, Cenâiz, 25 (1506).

²⁰⁷İbn Adî, el- Kâmil fî duafâi’r- ricâl (I- VII), Beyrut 1988/ 1409, VI, 57.

²⁰⁸Nâsîru’d- dîn Elbânî, Sahîhu ve daifü Sünen-i İbn Mâce, IV, 9.

²⁰⁹İbn Mâce, Cenâiz, 61 (1613).

²¹⁰Nâsîru’d- dîn Elbânî, Sahîhu ve daifü Sünen-i İbn Mâce, III, 113.

cennet rızkı ile ikram görür"²¹¹. Bu hadisin ravilerinden İbrahim b. Muhammed tenkid edilmiş bir ravidir. Elbânî bu hadisle ilgili "daifun cidden" değerlendirmesinde bulunmuştur²¹².

Cenaze ile ilgili hadislerde tenkide uğrayanlar azdır. Tenkide uğramamış hadisler konunun bütün boyutlarını ortaya koyacak miktardadır.

SONUÇ:

Kitâbü'l- cenâiz bölüm hadisleri Hz. Peygamber'in ve ilk İslam toplumunun cenaze ile ilgili uygulamaları hakkında yeterince bilgi verecek sayı ve keyfiyettedir. Cenazenin yıkanması, kefenlenmesi ve defnedilmesi Hz. Peygamber'in belirlediği usul ve esaslara göre yapılmaktadır. Cenaze namazı uygulamasında esas olan ölü için istiğfarda bulunma, affolunmasını istemedir. Bu namaza "şefâat namazı" da denilmektedir. Sanki Müslüman bir topluluk, vefat etmiş olan bir ferdin affını Allah'ın huzurunda talep etmektedir. Ölü kabre yerleştirilirken "bismillahi ve alâ milleti rasûlillah" denilmesi anlamlıdır. Bu durum cenaze ile ilgili uygulamaların İslam ümmetine has olduğunu gösterir. Hz. Peygamber kabrin kible tarafından "lahd" adı verilen bir oyuk açılması ve cenazenin oraya defnedilmesinin Müslümanlara has olduğunun bilinmesini istemiştir.

Hadis kaynaklarının Kitâbü'l- cenâiz bölümlerinde tenkit edilmiş hadisler bulunmaktadır. Ancak bunlar sayıca az olduklarından cenaze uygulamaları ile ilgili umumi "nebevî tavrı" anlamamıza engel olacak boyutta değildir. Zayıf ve uydurma ithamı almamış hadisler bu konunun anlaşılmasına yetecek kadar bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Bedir, Murteza, "Sünnet" md, Diyanet İslam Ansiklopedisi, İstanbul 2010.
- Bilmen, Ömer Nasuhi, Büyük İslam İlmihali, İstanbul 2003, s.179.
- Buhârî, Muhammed b. İsmail el- Buhârî el- Cu'fi, el- Câmiu's- sahih (thk. Mustafa Dîb el- Buğâ), I- VI, Beyrut 1407/1987.
- Ebu Davud Süleyman b. Eş'as es- Sicistânî, Sünenü Ebî Dâvud, I- IV, Beyrut ts.
- Elbânî, Nâsıru'd- dîn, Sahihu ve daifü Sünen-i Ebî Dâvud (I- XI), İskenderiye ts.
- Elbânî, Nâsıru'd- dîn, Silsiletü ehâdisi'd- daife ve'l- mevdûa ve eseruhe's- seyyüü fi'l- ümme (I- XIV), Riyâd 1992/ 1412.
- İbn Adî, Ebu Ahmed Abdullah b. Adî el- Cürçânî, el- Kâmil fi duafâi'r- ricâl (I- VII), Beyrut 1988/ 1409.
- İbn Mâce, Ebu Abdillâh Muhammed b. Yezîd el- Kazvîni, Sünenü İbn Mâce, (thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî)I- II, Beyrut ts.

²¹¹İbn Mâce, Cenâiz, 62(1615).

²¹²Nâsıru'd- dîn Elbânî, Sahihu ve daifü Sünen-i İbn Mâce, IV, 115.

- Köktaş, Yavuz Hadis Tarihi ve Usulü, İstanbul 2015.
- Müslim b. Haccâc el- Kuşeyrî en- Nisâburi, Sahihu Müslim, (thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî), I- V, Beyrut ts.
- Malik b. Enes Ebu Abdillâh, Muvattaü Mâlik Rivâyetü Muhammed b. Hasan (thk. Takıyyüddîn en- Nedvî), I- III, Dımaşk 1413/1991.
- Malik b. Enes Ebu Abdillâh, Muvattaü Mâlik Rivâyeti Yahyâ el- Leysî (thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî), I- II, Mısır ts.
- Malik b. Enes Ebu Abdillâh, el- Muvatta' (thk. Muhammed Mustafa el- A'zamî), I- VIII, Birleşik Arab Emirlikleri 1425/2004.
- en- Nesâî, Ebu Abdirrahman Ahmed b. Şuayb, el- Müctebâ mine's- sünen (Sünenü'n- Nesâî) (thk. Abdülfettah Ebu Ğudde) I- VIII, Haleb 1406/1986.
- en- Nesâî, Ebu Abdirrahman Ahmed b. Şuayb, Sünenü'n- Nesâî bi şerhi's- Suyûti ve hâşiyeti's- Sindî, I- VIII (dört mücellid) Beyrut 1420.
- Tirmizî, el- Camiu's- sahih (Sünenü't- Tirmizî),) (thk. Ahmed Muhammed Şakir), I- V, Beyrut ts.
- Uğur, Müçteba, Asrı Saâdet'te Sosyal Hayat, Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadet'te İslam, İstanbul 1994.

